

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Чугаєвська Світлана,

к. е. н., доцент,

доцент кафедри аналізу і статистики ім. І.В. Поповича,

Житомирський національний агроекологічний університет,

м. Житомир

Постановка проблеми. Молокопереробна галузь України, до якої відносять маслоробний, сироробний, молочноконсервний напрями та виробництво продукції з незбираного молока, на даний час є однією із провідних галузей у структурі харчової індустрії держави, адже забезпечує населення життєво необхідними продуктами харчування. Підвищення ефективності підприємств даної галузі передбачає введення у виробництво інноваційних продуктів задля покращення якості продукції, оптимізації цінової політики при дотриманні стабільних взаємозв'язків із постачальниками молочної сировини.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам управління інноваційною діяльністю продовольчих галузей та окремих підприємств присвячені наукові праці вітчизняних вчених: В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, О.І. Дацій, В.Н. Зимовця, М.В. Зубець, М.М. Ільчука, І.О. Крюкової, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка, В.І. Покотилової, В.В. Рассохи, П.Т. Саблука, Н. Силантьєвої, О.М. Шпичака та ін. [2, 3, 4, 5]. Ними досліджено особливості інноваційно-інвестиційної політики та теоретико-методологічні аспекти управління інноваційною діяльністю в аграрній галузі на загальнодержавному рівні. Однак недостатньо розробленими залишаються механізми управління інноваційною діяльністю молочних підприємств, враховуючи низькі показники їх інноваційної активності.

Виклад основного матеріалу. Зміни в попиті споживачів вимагають дотримання виробниками нових вимог щодо якості продуктів харчування. Це в свою чергу спонукає до впровадження новітніх технологій, розробки нових видів продукції та вдосконалення її наявних видів. На думку С.В. Мочерного під інноваційною активністю молочної галузі слід розуміти цілеспрямовану діяльність її підприємств щодо створення, освоєння й виробництва якісно нових видів продукції із використанням у продукуванні нових сучасних предметів праці, що виступають об'єктами інтелектуальної власності

(патенти, ліцензії та ін.), сучасних технологій, а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом. Ним виділено такі основні чинники інноваційної активності: темпи зростання державних витрат на розвиток науки та освіти, раціональна інноваційна політика держави, стимулююча податкова, кредитна та амортизаційна політика [1].

Для характеристики розмірів державних витрат на науково-дослідну роботу за порівняльну основу у багатьох країнах прийнято застосовувати відсоткове значення витрат на НДР у ВВП. Цей показник у більшості країн з розвинутою економікою становить на рівні 3%. У 2016 р. в країнах ЄС він становив 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,26%, Австрії – 3,07%, Данії – 3,03%, Фінляндії – 2,90%, Німеччини – 2,87%. Відсоток витрат на науково-дослідні роботи у ВВП України становив у 2016 р. 0,48% та має тенденцію до зменшення з року в рік (рис. 1). Таким чином, через брак фінансування інноваційних розробок пропозиції, потрібні для розвитку національної економіки, так і залишаються на папері і наразі недостатньо втілюються у життя.

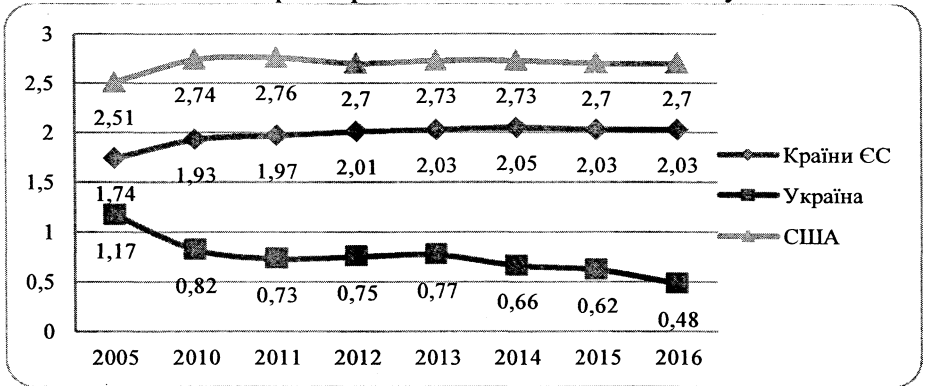

Рис. 1. Динаміка відсоткового значення витрат на НДР у ВВП у 2005-2016 рр., %

Молочна продукція виробляється за старими стандартами, на обладнанні 70-80 рр. минулого століття. На більшості молочних підприємств основні засоби зношені практично на половину і в середньому по галузі даний показник становить 47,1%. Ніяких податкових та кредитних пільг підприємства галузі не отримують.

За часів планової економіки відсоток інноваційно активних підприємств в промисловості становив на рівні 60-70%. Саме таке його значення мають країни з економікою, що розвивається. З набуттям

Україною незалежності відсоток інноваційно активних підприємств почав стрімко зменшуватися: від 30-40% у 90-х роках минулого століття до 20-30% на даний час. Дана закономірність притаманна і для молочних підприємств, де кількість інноваційно активних підприємств у 2010 р. становила 61 од., у 2013 р. – 51 од., у 2014 р. – 45 од., а у 2015 р. – 31 одиниць, тобто на 30 підприємств (49,2%) менше. В результаті чого коефіцієнт інноваційної активності підприємств галузі наразі має критично низьке значення і становив у 2015 р. 22,1%.

У 2015 р. лише 14 із 392 суб'єктів господарювання галузі займалися впровадженням нових технологічних процесів, з них 2 – введенням у виробництво маловідходних та ресурсозберігаючих технологій, що надзвичайно актуально в сучасних економічних умовах. За аналізований період 85 підприємств впровадили нові інноваційні види продукції та 13 од. придбали нові виробничі технології.

На даний час тільки крупні найпотужніші підприємства в країні залучають підготовлених фахівців з впровадження новітніх технологій у молочній промисловості, здійснюють маркетингові заходи, рекламу для просування власної продукції на ринку та займаються розробкою її нових видів. Для середніх та малих підприємств галузі такі напрями діяльності залишаються неможливими через величезні додаткові витрати, з якими вони пов'язані. Дослідження динаміки обсягів фінансування інноваційної діяльності молочних підприємств показано в таблиці 1.

Таблиця 1

*Розподіл фінансування інноваційної діяльності
в молокопереробній промисловості України у 2010-2015 рр.*

Показник	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Питома вага кожного джерела у 2015 р., %
Всього:					
– млн. грн.	70,7	188,0	477,4	175,6	100,0
– млн. \$	8,6	22,7	29,1	6,9	–
Джерела фінансування, млн. грн:					
– власні кошти	63,3	148,1	394,1	123,0	70,0
– місцеві бюджети	–	–	–	0,3	0,2
– кредити	7,4	39,9	81,8	52,3	29,8

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

Розподіл обсягів фінансування інноваційної діяльності молочної галузі за їх джерелами показує, що основним джерелом даної діяльності із року в рік є власні кошти підприємств, питома вага яких у 2015 р. становила 70,0%. За допомогою надання кредитів інноваційні розробки фінансуються незначними сумами, що у 2015 р. – 29,9% (52,3 млн. грн.). На даний час інноваційна діяльність в молочній галузі взагалі не підтримується державним бюджетом і позабюджетними фондами, не приймають участь у впровадженні новітніх технологій кошти вітчизняних та іноземних інвесторів. Обсяги інвестицій в галузі у зв'язку із політичною і економічною нестабільністю в країні, зменшилися майже вдвічі. Розширення зовнішніх ринків вітчизняної молочної продукції відбувається досить повільними темпами.

Висновки. На даний момент жоден із фінансових інструментів покращення інноваційної активності в молочній галузі не діє: обсяги державних витрат на розвиток науки і техніки зменшуються із року в рік; не працюють прийняті законодавчі акти стосовно поживлення інноваційної політики в галузі; не функціонують стимулюючі податкові та кредитні важелі, які широко застосовуються в більшості розвинутих країн світу.

Інноваційна підтримка галузі обов'язково має включати маркетингові дослідження ринків збуту, формування попиту на нові види продукції, пошук та створення інформації щодо конкурентного середовища, пошук партнерів для впровадження та фінансування інноваційних проектів на основі їх державної підтримки

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
2. Зубець М.В. Наукові основи розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах (теорія, методологія, практика) / М.В. Зубець, Тивончук С.О. – К.: Аграрна наука, 2006. – 480 с.
3. Ільчук М.М. Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України / М.М. Ільчук. – К.: Нічлава, 2004. – 312 с.
4. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект / П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 704 с.
5. Крюкова І.О. Стратегія інноваційного розвитку пріоритетних галузей аграрного виробництва. – Економіка: реалії часу. – №4 (9). – 2013. – С. 133-141.